
Zbiory ikonograficzne w Bibliotece Instytutu Badań Literackich.

Biuletyn Polonistyczny 12/35, 19-24

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- Aleksander Lipatow - Idee Rousseau w Polsce wieku XVIII
a utopia nipuańska I.Krasickiego
- Wojciech Podgórski - Rozmiary i charakter poetyckiej
propagandy napoleońskiej w czasopi-
smach Księstwa Warszawskiego.

Wypracowana w Zakładzie forma spotkań roboczych skupiają-
cych wszystkie ośrodki badań nad Oświeceniem jest nie tylko
formą dyskusyjną i przeglądem warsztatów pracy, lecz przede
wszystkim pozwoliła skupić całą kadrę i rozpocząć obszerne
zespołowe opracowania, niemożliwe do realizacji przez indywi-
dualnych badaczy.

Doc.dr Zbigniew Goliński

3. ZBIORY IKONOGRAFICZNE W BIBLIOTECE INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH

Zbiory ikonograficzne w Bibliotece Instytutu Badań Lite-
rackich, stanowiące niewątpliwie poważny zespół polskiej iko-
nografii literackiej, proweniencyjnie dzielą się na trzy czło-
ny:

1. Zbiory ikonograficzne stanowiące część Fundacji J.J.Mi-
chalskich, przekazane Instytutowi wraz z księgozbiorem. Jest
to zbiór zamknięty, zasadniczo już nie uzupełniany i nie po-
większany. Zawiera przeszło 30 tysięcy obiektów już zinwenta-
ryzowanych i opracowanych, a kilkaset jeszcze do opracowania.

Zbiór ten jest bardzo cenny nie tylko ze względu na bo-
gactwo treściowe, ale także z punktu widzenia artystycznego,
ponieważ duża jego część składa się z obiektów wykonanych te-
chnikami szlachetnymi. Pozostałe obiekty są fotografiami ory-
ginalnymi lub fotografiami wyciętymi z publikacji /przeważnie
z czasopism/.

Zbiory ikonograficzne tzw. fundacyjne, zawierające mate-
riał nie tylko ściśle "literacki", zostały podzielone na nastę-
pujące działy:

1. Portrety /z poddziałem: karykatury/
2. Krajobrazy

3. Ilustracje do dzieł literackich
4. Etnografia polska
5. Etnografia obca
6. Sztuka obca /malarstwo i rzeźba/
7. Sztuka polska /malarstwo i rzeźba/
8. Moda
9. Znaki wydawnicze
10. Militaria.

Zbiór portretów, zawierający przeszło 15 tys. obiektów /a więc będący połową całego zbioru/, uwzględnia dużą rozpiętość profesji.

Obok pisarzy - znajdują się tu podobizny uczonych /m.in. 44 portrety M.Kopernika/, artystów, polityków, aktorów - polskich i obcych^x.

Ukierunkowanie zbierackie fundatora znalazło również odzwierciedlenie w zbiorach ikonograficznych: J.Michalski zgromadził np. 628 podobizn A.Mickiewicza, 137 podobizn J.Słowackiego; w zbiorze znajdują się 44 portrety H.Sienkiewicza, 36 - J.I.Kraszewskiego, 22 - Z.Krasińskiego, 13 - S.Żeromskiego. Dodatkową wartością zbioru fundacyjnego jest posiadanie podobizn postaci drugo- i trzeciorzędnych, które są często najtrudniej osiągalne.

Zbiór krajobrazów /widoków/ zawiera ok. 10 000 obiektów. Uwzględniona w nim jest tematyka przede wszystkim polska, a jeśli obca - to pod kątem przebywania i działalności w danym kraju któregoś z polskich pisarzy. W zbiorach znajduje się dużo stalorytów z początku XIX w., przedstawiających krajobrazy rosyjskie, a to ze względu na pobyt w Rosji Mickiewicza, zbiór stalorytów szwajcarskich i z Ziemi Św. - ze względu na podróże J.Słowackiego.

Najliczniej reprezentowany jest zbiór widoków związanych z Mickiewiczem - jest ich ok. 600, a mianowicie:

przedstawiających Wilno	- ok. 200
Nowogródek	- 78
Nowogródczynę	- ok. 100
Petersburg	- 77

^x O wartości zbioru może świadczyć fakt, że Archiwum PAN, kompletując fototekę podobizn uczonych polskich, przeфотографowało z niego przeszło 400 portretów.

Moskwę	- 20
Kowno	- 28
Krym	- 42 itd.

W zbiorach widoków polskich uwzględnione są miejscowości z dawnych granic Rzeczypospolitej, a więc reprezentowana jest także Białoruś, Ukraina, Litwa, Wołyń i Pódole. Podstawę tego zbioru stanowią teki Napoleona Ordy, niestety jednak niekompletne.

Ilustracje do dzieł /ok. 500 obiektów/, w większości w technikach szlachtetnych, uwzględniają utwory Malczewskiego, Mickiewicza, Orzeszkowej, Paska, Sienkiewicza, Słowackiego i Syrokomli.

Zespół ikonografii etnograficznej zawiera ok. 900 jednostek. Zbiór jest podzielony na poddziały, m.in. Polacy, Żydzi, Cyganie, Huculi itd.

Z pozostałych najzasobniejszy jest zbiór reprodukcji malarstwa polskiego /przeszło 2 500 obiektów/, a także zbiór reprodukcji mód z XIX i początku XX w. /ok. 500 obiektów/ w technice chromolitograficznej.

Albumy, w liczbie 185, w większości poświęcone są sztuce i krajoznawstwu.

W fundacyjnych zbiorach ikonograficznych znajdują się dwa oryginalne portrety rysunku St.I.Witkiewicza /Miciński i Przybyszewski/, olejny portret Odyńca, kilka medali i popiersi zdobiących czytelnię i pracownię Biblioteki IBL.

II. Drugim członem zbiorów ikonograficznych Biblioteki IBL jest fototeka stworzona w latach 1950-1953 w Gabinecie Filologicznym im. Gabriela Korbuta. Z inspiracji i pod kierunkiem prof. Juliana Krzyżanowskiego, realizowana przez fotografika i polonistę Zbigniewa Kamykowskiego, miała stać się archiwum fotograficznym pisarzy polskich - od Galla-Anonima do czasów współczesnych, wypełniając tym samym dotkliwą lukę w dokumentacji polskiego życia literackiego. Fotografowano materiał ilustracyjny w czasopiśmie, sztychy, fotografie, do których można było dotrzeć. Z.Kamykowski niejednokrotnie wyjeżdżał w teren, aby przefotografować interesujące obiekty ikonograficzne, np. został częściowo przefotografowany album J. Kasprowicza na Harendzie.

Zbiór klisz i odbitek fotograficznych, a także oryginalnych fotografii przekroczył 3 500 pozycji. Akcja, zaplanowana długofalowo i prowadzona na szeroką skalę, nie została doprowadzona do końca. Po przejściu Gabinetu przez Polską Akademię Nauk prace zostały przerwane. Mimo że tylko część materiału ikonograficznego została zebrana, istniejąca fototeka stanowi cenny zbiór, bardzo często wykorzystywany w publikacjach.

III. Zbiory własne

Biblioteka IBL, przejąwszy dwa wielkie zespoły ikonograficzne, przystąpiła do dalszego gromadzenia w miarę możliwości obiektów ikonograficznych. Nie dysponując własną pracownią fotograficzną, musiała zrezygnować z kontynuacji fototeki stworzonej w "Korbutianum". W pierwszym okresie Biblioteka poprzestawała na przyjmowaniu darów i ich opracowaniu, a także na porządkowaniu zasobów nie opracowanych, pochodzących m.in. z "Korbutianum", dokupując bardzo niewiele. Później podjęto akcję gromadzenia oryginalnych fotografii współczesnych polskich historyków literatury i językoznawców /m.in. Biblioteka otrzymała fotografie prof. prof. St. Pigoń i Z. Klemensiewicza/. W 1965 r. został ogłoszony w "Dialogu", "Życiu Warszawy", "Twórczości" i "Tygodniku Kulturalnym" apel o nadsyłanie przez pisarzy i krytyków literackich swoich fotografii, który to apel nie znalazł jednak należytego oddźwięku, co świadczy, że na przyszłość akcję taką trzeba będzie przeprowadzić inaczej.

Mimo niepierwszoplanowego traktowania zbiorów ikonograficznych w Bibliotece IBL zbiór własny Biblioteki stanowi już jej pewien dorobek. Z Dawnego Archiwum Literatów i Dziennikarzy Polskich, które częściowo przejęła Biblioteka, otrzymaliśmy m.in. fotografie A.E. Odyńca, T. Lenartowicza, A.J. Rollego, H. Skimborowicza. Wpłynęły dary od osób prywatnych, m.in. fotografia A. Dziekońckiego, M. Kierczyńskiej, L. Podhorskiego-Okołowa. kolekcja rysunków piórkami R. Oknińskiego, będących materiałem ilustracyjnym do "Słowa" i innych czasopism /pisarze, politycy, uczeni/, portrecik piórkami Ksawerego Pruszyńskiego wykonany przez F. Pacanowską w 1946 r., fotografie Cz. Miłosza, J. Brzękowskiego, K. Wierzyńskiego. Biblioteka posiada również kilkanaście fotografii W. Gombrowicza z różnych okresów jego życia, zakupionych wraz z całym zespołem materiałów i dokumentów

dotyczących tego pisarza. W zbiorach Biblioteki znajduje się także taśma filmowa nakręcona w czasie sesji M. Dąbrowskiej w r. 1961, fotografie z Ogólnopolskiego Zjazdu Literatów Polskich w Poznaniu w 1929 r.

Dalsza działalność Biblioteki w zakresie gromadzenia ikonografii literackiej będzie się rozszerzała przede wszystkim poprzez wzbogacanie zbiorów pod kątem współczesnego życia literackiego, w oparciu o imienne zwracanie się do literatów i naukowców o nadsyłanie materiału ikonograficznego, bez rezygnacji jednak z inicjatywy uzupełniania materiałów starszych. Prawie całkowicie zaprzestano gromadzenia podobizn pisarzy publikowanych w czasopiśmie ukazujących się bieżąco, a to z uwagi na łatwość dotarcia do współczesnej prasy, a przede wszystkim dlatego, że w przytłaczającej większości fotografie w czasopiśmie stoją na tak niskim poziomie technicznym, iż powtórne reprodukcje ich jest niemożliwe, a więc gromadzenie ich mija się z celem. Z tych samych powodów, a także z powodu ograniczeń czasowych, Biblioteka na razie zaniechała rozpoczętej akcji kompletowania wycinków prasowych z portretami debutantów literackich, do czego zamierza powrócić, ale w innej formie.

Organizacyjnie zbiory ikonograficzne są jednym z działów przekazów gromadzonych przez Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki IBL. Lokalowo nie są scalone: fototeka "Korbutianum" i zbiory własne znajdują się w lokalu Biblioteki w Pałacu Staszica, natomiast zbiory fundacyjne - w lokalu IBL na ul. Noakowskiego, pod opieką p. Jadwigi Michalskiej, i są udostępniane według zasad regulaminu Biblioteki. Katalog portretów ze zbioru fundacyjnego, który jest zresztą tylko katalogiem sygnałnym, został przeniesiony do Działu Zbiorów Specjalnych /w Pałacu Staszica/, aby ułatwić czytelnikowi zorientowanie się w całości zbiorów.

Korzystając z zamieszczenia w "Biuletynie Polonistycznym" niniejszej informacji, Biblioteka jeszcze raz apeluje do kręgów literackich i polonistycznych o przekazywanie do jej zbiorów /w formie daru lub sprzedaży/ literackich materiałów ikonograficznych.

Mgr Zofia Dernałowicz
Kustosz Biblioteki IBL

4. KONFERENCJE NAUKOWE

A. KONFERENCJA POŚWIĘCONA ŻYCIU LITERACKIEMU OKRESU ROMANTYZMU

/Instytut Badań Literackich, Warszawa 26 - 27 XI 1968/

Na program Konferencji złożyły się następujące referaty:

Janina Kamionkowa
/IBL Warszawa/	- Życie literackie. Jego zasięg i problematyka w świetle propozycji socjologii literatury
Jarosław Maciejewski
/UAM Poznań/	- Życie literackie Wielkopolski w okresie romantyzmu
Zdzisław Jagoda
/UJ Kraków/	- Życie literackie Krakowa w okresie romantyzmu
Zdzisław Libera
/UW Warszawa/	- Salony literackie i ich rola w życiu kulturalnym Warszawy
Marian Maciejewski
/KUL Lublin/	- O listach prenumeratorów /komunikat/
Przysztof Pomian
/Inst.Fil.i Socj.
Warszawa/	- O roli muzeów w pierwszej połowie XIX w.
Aleksander Wallis
/Inst.Fil.i Socj.
Warszawa/	- Informacje biograficzno-statystyczne jako źródło do badania procesów kulturowych
Zofia Florczak	- Z doświadczeń metodologicznych studiów nad socjologią pisarstwa XVI w. /komunikat/.

W programie Konferencji przewidziano również dyskusję nad projektem utworzenia kartoteki życia literackiego romantyzmu. W Konferencji brało udział ok. 60 pracowników naukowych, w tym większość spoza Warszawy.

Referat dr Janiny Kamionkowej miał charakter sprawozdawczo-informacyjny. Autorka wyczerpująco omówiła najważniejsze propozycje metodologiczne socjologii literatury, przy czym za fazy podstawowe uznała: pozytywizm, koncepcje marksistowskie, antyfilozoficzną myśl formalistów, współczesne tendencje do łączenia opisu życia literackiego z teoriami zachowań oraz komunikacji.